

6. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови : синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк, 2001. – 662 с.
7. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова. – Москва : Наука, 1973. – 351 с.
8. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові / Н. Л. Іваницька. – Київ : Вища шк., 1986. – 167 с.
9. Іваницька Н. Л. Зумовленість синтаксичної структури двоскладного речення валентністю дієслова-присудка / Н. Л. Іваницька // Мовознавство. – 1985. – № 1. – С. 39–43.
10. Іваницька Н. Л. Повнозначне слово в його проекції на денотат : [посіб. для аспірантів, магістрантів, науковців-філологів] / Н. Л. Іваницька. – Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – 82 с.
11. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій / М. В. Мірченко. – Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2004. – 393 с.
12. Оравец Я. К вопросу о глагольной интенции и глагольном управлении / Я. Оравец // Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие. – Москва : Наука, 1969. – С. 176–187.
13. Стельмах М. Чотири броди : роман / М. Стельмах. – Київ : Дніпро, 1981. – 506 с.
14. Щерба Л. В. О второстепенных членах предложения // Щерба Л. В. Избр. работы по языкознанию и фонетике / Л. В. Щерба. – Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1968. – Т. 1. – 182 с.
15. Brinkmann H. Die Deutsche Sprache. Gestalt und Leistung / H. Brinkmann. – Düsseldorf, Pädagogisches Verl. Schwann, 1962. – 654 s.
16. Jung W. Grammatik der Deutschen Sprache / W. Jung. – Leipzig, 1966. – 518 s.

Julia Lebed

FEW WORDS VERB NOMINATION AS PARAMETER OF MYKHAYLO STELMAKH'S LINGUISTIC

Abstract. The article is devoted to few words Verb nomination as parameter of M. Stelmakh's linguistic. It shows the main parameters of few words Verb nomination, typical types of few words Verb nomination. The main models of few words Verb nomination are characterized.

Key words: synsemantic verbs, few word Verb nomination, the model of few words Verb nomination, types of few words Verb nomination.

Юлия Лебедь

НЕСКОЛЬКОСЛОВНАЯ ГЛАГОЛЬНАЯ НОМИНАЦИЯ КАК ПАРАМЕТР ИДИОСТИЛЯ М. СТЕЛЬМАХА

Аннотация. В статье рассмотрена несколькословная глагольная номинация как параметр идиостиля М. Стельмаха. Определены и описаны основные параметры несколькословной глагольной номинации, представлены и охарактеризованы часто употребляемые типы несколькословной глагольной номинации.

Ключевые слова: синсемантические глаголы, несколькословная глагольная номинация, типы несколькословной глагольной номинации, модели несколькословной глагольной номинации.

УДК 81:316.77

**Любов Мацько,
Оксана Мацько**
(м. Київ)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ МОВООБРАЗІВ РОМАНУ МИХАЙЛА ПАНАСОВИЧА СТЕЛЬМАХА «ПРАВДА І КРИВДА»

Анотація: У статті розглядається художня мова роману М. Стельмаха «Правда і кривда» через призму лінгвокультурологічного аналізу мовообразів людей, землі, природи, подій, війни, суспільності, добра і зла, пережитого минулого й очікуваного майбутнього.

Взаємопроникнення й перехрещення книжно-писемних й усно-розмовних джерел української мови є основою поетики художнього стилю, виникнення експресивно-емотивних колоритів мовлення письменника. Для індивідуального художнього стилю М. Стельмаха характерним є всеохопне

ідео критичне й естетичне сприймання дійсності, тому в тексті роману межують поруч суспільно важливі концепти, ідеологеми й народнопоетичні лінгвокультуреми: інтимно-ліричні, емоційно-експресивні, поетичні та іронічно-гумористичні конотації, що й формує впізнаване цілісно-українське художнє полотно.

Ключові слова: *художній стиль, лінгвокультурологічний аналіз, лінгвокультурема, концепт, ідеологема, конотація.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Михайло Панасович Стельмах – видатний український письменник: поет, прозаїк, драматург, педагог, академік, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук України ім. М. Т. Рильського, активний громадський діяч, удостоєний державою за активну творчу й наукову працю Державною премією СРСР (1951); за трилогію романів «Хліб і сіль», «Кров людська – не водиця», «Велика рідня» – Ленінською премією (1961); за роман «Чотири броди». – Державною премією імені Т. Шевченка (1981). А народом українським Михайло Панасович удостоєний й увічнений непроминальною любов'ю та пам'яттю народною за те, що в складний, буремний ХХ вік він (селянський син) був завжди зі своїм народом, звеличував й уславлював його в досягненнях та подвигах, розраджував у горі, тримав життєвий тонус на позитиві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут української мови НАН України 100-річчя Михайла Панасовича Стельмаха відзначив ювілейним випуском збірника «Культура слова» № 76 «Мовосвіт Михайла Стельмаха», у якому науковці (більшість доктори філологічних наук) Павло Гриценко, Надія Сологуб, Світлана Бирик, Лариса Козловська, Наталя Мех, Костянтин Голобородько, Олена Маленко, Наталя Сидяченко, Тетяна Баценко, Інна Гороф'янюк, Наталя Мазур, Жанна Марфіна, Тетяна Ткаченко, Лариса Дузь присвятили свої праці мовомисленню й мовотворенню, образотворенню, етнокодам і мотивам, народнопоетичним універсаліям і живомовній стихії художньої прози й поезії Михайла Стельмаха [7, с. 6–110]. Високо цінує мовотворчість М. Стельмаха видатний мовознавець-діалектолог Павло Гриценко: «До кола письменників, у чиїх творах загострено увагу до побутового тла подій, належить і Михайло Стельмах: його романи й повісті вражають увагою до найдрібніших деталей життя подоляків у кінці ХІХ – середині ХХ ст., заглибленістю не тільки в побут, а й у спосіб мислення своїх героїв, у профанні й сакральні складники їхньої щоденності. Така естетична позиція митця була його свідомим вибором і містила ще одну важливу настанову автора: зберігати й розбудовувати українську мову... З його творчістю активізувалася увага до української мови... сотні слів, значень завдяки його художнім текстам урятовано від забуття, піднесено до статусу словникової одиниці, чим відкрито перспективу тривання їх у просторі мови і культури» [2, с. 18–20].

Світлана Єрмоленко в статті «Дума про землю і розмова з землею у мовомисленні М. Стельмаха» відзначила, що письменник у своїй творчості розкрив гармонію спілкування людини з землею, «збагатив художній стиль персоніфікованими образами землі» [5, с. 6–14].

Тетяна Ткаченко дослідила оказіональне словотворення як особливість індивідуального художнього стилю Михайла Стельмаха, дієслівні, фраземні новотвори (*язикань, мимрач, бурмотів, носодер, бабодур, гаволюб, ложкохват, дегтемаз, скоробрех, голоп'ятник, зайчопас, веселоокий, різноокий, полохливоокий, гадюкуватий (погляд), слизькоокий, огірковий (ніс), соковита губа, темноока, серпастовусий, мискуваті (плечі), дурноп'яті та ін.*) й описала стилістичні функції їх у художньому тексті письменника. Семантична місткість експресивних номінацій спрямована на інтенсифікацію ознак зорових і акустичних образів, персоніфікацію явищ природи, побутових картин, психічного стану персонажів, іронічно-комічного забарвлення комунікативних ситуацій [13, с. 298–303].

Художня (поетична й прозова) творчість Михайла Панасовича Стельмаха від перших його публікацій, а особливо у творах після Великої Вітчизняної війни, завжди була і є на слуху й при увазі дослідників – літературознавців та мовознавців, бо він – класик української радянської літератури, великий шанувальник української мови, особливо живого народного слова,

мовотворець сучасної української літературної мови. Про останнє свідчить те, що в багатьох статтях «Енциклопедії української мови», наукових монографіях, підручниках – ілюстраціями до слів, словосполучень, фразеологізмів, лексико-семантичних і граматичних понять української мови – наводяться мовні приклади з художніх текстів М. Стельмаха.

Метою статті є лінгвокультурологічне дослідження авторського бачення здійснення письменником багатомірного мовного опису щоденного життя, праці й боротьби українського селянства в період Другої світової війни і в післявоєнний час у романі Михайла Панасовича Стельмаха «Правда і кривда».

Актуальність теми статті зумовлюється віддалено загальною орієнтацією світової лінгвістики на дослідження живої мовної практики людності. А ближче й конкретніше до української мовної ситуації тема статті актуалізується нагальною потребою подолати перевагу російської мови, яка нині існує майже в усіх сферах українського життя. Подолати шляхом **формування активної національно свідомої українськомовної особистості** в дошкільній, середній і вищій освіті, подолати методами інтенсивного навчання на текстах української класичної художньої літератури, інших видах мистецтва, на зразках мовлення елітарних українських національних особистостей у політиці, науці, мові, культурі, виробництві, в усіх сферах і формах українського життя.

Категорія особистості є основною лінгвокультуремою в лінгвокультурології, бо вона є творцем, носієм і користувачем та поширювачем культури. Категорія «особистість» є серцевиною найважливіших концептуальних характеристик осіб, ментальності, предметів духовної та матеріальної культури. Вона ієрархічно є головною в розкритті діалектики розвитку культури мови, бо завжди **аксіологічна** (оцінна) й **асоціативна** (перебуває у зв'язках, асоціаціях) та **динамічна** (сама змінюється й все рухає). Головними ознаками поняття «особистості» є: а) духовно-тілесна єдність; б) зв'язок з іншими особистостями (інобуття); в) історичний розвиток; г) цілісність та інваріантність [3, с. 331]. Дослідженням художнього мовлення М. Стельмаха є лінгвокультурологічний аналіз стилістичних засобів фіксації національно-культурних значень: концептів, стереотипів, поетики, символіки в мові роману «Правда і кривда». Прикладним аспектом української лінгвокультурології є лінгводидактика середньої й вищої школи, у якій розробляються питання формування сучасної української національної мовної особистості молоді. Дослідження лінгвокультурологічних полів художнього тексту є важливим джерелом для лінгводидактики й методики української мови в середній та вищій школі, для підготовки навчальних посібників, словників і довідників з української мови і літератури, культури мислення й мовлення.

Мовна свідомість є обов'язковою умовою появи й розвитку інших форм свідомості. Вона виконує низку функцій: **онотологічно-відображальну**, якою започатковуються ментальні ідеоструктури мовної картини світу; **аксіологічно-ціннісну**, що визначає ставлення мовця, характер відношень і стосунків; **темпорально-стильову** (у певний час виникають відповідні стильові форми); **етично-естетичні** функції як відповіді на запити соціальних груп суспільства; **інтерпретаційну** функцію як тлумачення нових значень, слів, виразів, мовних явищ. Таким чином мовну свідомість можна визначити як низку (сукупність) онотологічно, соціально й культурно зумовлених позицій (постулатів, законів, правил), що відбивають колективні ціннісні орієнтації. Етнолінгвокультурна свідомість формується в просторі таких сфер: когнітивної, лінгвальної й культурної. Операційними одиницями когнітивного простору служать ментальні утворення, що беруть участь у здійсненні операцій категоризації дійсності.

Основним методом дослідження мовообразів роману є **лінгвостилістичний** аналіз **лінгвокультурологічних полів**, якому передують семантико-контекстуальний, позиційно-компонентний, аксіологічний підвиди й етапи аналізу. Важливою вимогою лінгвокультурологічного аналізу є дотримання відповідності інтерпретації мовного образу природі суб'єкта (чи об'єкта) як культурологічної цінності. У результаті аналізу виокремлюються мовні одиниці, що синкретично позначають **реалему** (предметне значення), **ідеологему** (поняття) й культурну функцію її. Таку мовну одиницю називають **лінгвокультуремою**.

Концепти – це комплекси культурно зумовлених знань про предмети, явища, речі і їх змістово-виражальні функції в певній культурі. Виділяють **загальнокультурні концепти** (*життя, вічність, мудрість, любов, смерть, дружба, добро, щастя, радість, свобода, наука, робота, прогрес*) й **етнокультурні**, сформовані окремим етносом, національні концепти – лінгвокультуреми (*хата, криниця, хустка, намисто, вишиванка, соловейко, вітряк, батьки: батько, мати; діди – прадіди та інш.*).

Лінгвокультурологічний аналіз передбачає такі етапи й аспекти аналітичної діяльності: **описово-інформаційний**, на якому визначаються мовні одиниці й культурні явища, процеси, дії, дотичні до конкретних мовних одиниць; **аксіологічний**, що акцентує увагу на цінностях духовної та матеріальної культури, які відбиваються на мовній культурі; духовний, що презентує культуру як духовне явище й спонукає мовні особистості до мово- й культуротворчості. **Символьний** аспект показує роль мовних одиниць у творенні й функціонуванні етнокультурних і загальнокультурних концептів – символів. **Функційний** аспект показує конкретні функції мовних одиниць у суспільстві: апелятивну, комунікативну, регулятивну, інтегративну, нормативну, соціативну. **Герменевтичний** підхід спонукає до розгляду культури й мов як загальнолюдського надбання, закодованого в текстах багатьох народів. **Нормативний** підхід регламентує ідеї, концепції, програми, норми, правила, способи життя й діяльності та їх настанови й заборони. **Діяльнісний** аспект спонукає до постійної творчості, осмислення й переосмислення результатів мовотворчості та лінгвокультуротворчості.

Основою **культурологічної конотації** є система образів, закріплених в усному народному мовленні, у фразеології, що пов'язана з матеріальною, соціальною чи ментально-духовною культурою мовної спільноти. Наприклад: в українській мові є фольклорний образ *барвінок рвати*, що означав «іти на побачення». Для українського мовця опорне слово *барвінок* створює національний (етнічний) фон конотатами (*барвіночок, барвінковий, барвіноква*) у вертикальному (через віки) культурному контексті. *Барвінок* – ритуальна весільна рослина, символ першого кохання та шлюбу. Він оспіваний у піснях як символ *дівочої краси, чистоти, цноти, щасливого кохання*. Його вічнозелене міцне листя витримує влітку спеку, а взимку мороз, тому його вважають символом *життєстійкості, краси, молодості, невмирущості*. Для лексеми *барвінок* в українській мові характерною є інтерпретація поетичної функції мовного засобу з погляду позитивної естетики художньої мови й створення індивідуальних мовних картин цього етнічного й національного світу. Постійні епітети «*зеленький*», «*хрещатий*»; пісенне звертання «*барвіночку, козаченьку*», вічнозелене буяння барвінку уособлюють *ідею безсмертя, тривалість життя, свіжість почуттів, стійкість і вірність у коханні*. До речі, у сучасній російській мові також є відомою ця рослина (тобто *барвінок*), але вона не має такої конотації, як в українській мові. Вона називається «*могильник*», садять її на кладовищах і не поетизують так, як українці (Іванко, як *барвінок в'ється; барвінковий край, барвінкові очі та ін.*). **Зіставно-контрастивна** методика лінгвокультурологічного аналізу показує, що на когнітивному (пізнавальному) рівні в слові *могильник* сформувалася інша ідея – *поховання, могили, смерті*. Аналогічно можна зіставити лінгвокультурему *чорнобривці* в українській мові й *бархатиці* – лінгвокультурему російської мови.

Концепти – як одиниці ментальної, розумової, інтелектуальної сутності свідчать про впізнаваність особистості в розумінні й оцінці світу та самої себе в ньому. «Концепт – це ніби згусток часток знань, культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини. І, з іншого боку, це те, за допомогою чого людина – рядова, звичайна людина, не «творець культурних цінностей» – сама входить у культуру, а в деяких випадках і впливає на неї» [12, с. 43]. Виходимо з розуміння того, що мовна репрезентація етносвідомості й культури народу не обмежується тільки лексико-семантичними, фразеологічними, словотвірними, граматичними засобами, а й залучає інші текстові структури, що задіяні в комунікативно-прагматичній діяльності носіїв мови. Маються на увазі комунікативні компетенції, правила й норми поведінки, дискурсивні стратегії, що не тільки й не стільки описуються, як угадуються й чуттєво сприймаються.

Концепти є соціопсихічними утвореннями узагальнених понять у колективній свідомості етносу й виявляються різнобічно в багатьох видах і формах мовного матеріалу в процесах багатоаспектного й усебічного функціонування національної літературної мови. Прийнято вважати, що талановиті письменники, «творці культурних цінностей» з часом самі стають виразниками й носіями ідей національної культури, наприклад, такі, як Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка й наступні (та й попередні) діячі української культури. Отже, і художня мовотворчість М. Стельмаха також є потужним розгалуженим концептополем української художньої, мовотворчої культури.

Як інтерпретатори смислів концепти постійно перебувають у динаміці й розвитку, уточнюються, переосмислюються, збагачуються, модифікуються. Глибина вертикального етнокультурного мовного контексту засвідчує його походження й історичну тяглість етносу. Ознаки людей, явищ, предметів проникають у свідомість мовців, вербалізуються в мовні знаки – назви й стають елементами духовного життя, а в мові одержують додаткові, паралельні переносні значення, можуть стати фразеологізмами. Є концепти – лексеми з експлікованим у семемі (значенні) націокультурним компонентом, вони називаються **національними лінгвокультуремами**. «Усе, створене народом, впливає на індивіда через мову» (В. Гумбольдт) яскраво вираженою національною символікою: *скупана в любистку, дорога терном поросла*.

Поняття концепту в лінгвістичній літературі тлумачать широко. Енциклопедія української мови подає: 1) ментальний прообраз, нерозчленоване уявлення про об'єкт; 2) ідея поняття; 3) саме поняття. **Концепт** (від лат. *conceptus* – думка, поняття – ментальна сутність, оперативна змістова одиниця інформації, структури свідомості, картини світу в цілому [14, с. 2]). У латинській мові античного періоду слово *conceptus* мало значення: *знання, поняття й зерно*. Останнє означало, що в ньому народжується нове знання, концепт може поширюватися й поглиблюватися, приростати новими значеннями. Мовознавці вважають, що концепт має подвійну природу: психічно-мислительну, ментальну частку (образ, що містить предметне уявлення мовця) й мовну частку (називання цього образу, висловлення, вираження). В. Іващенко виділила такі системотворчі компоненти концепту: а) власне когнітивний (знаннево-пізнавальний); б) емотивний (емоційний); 3) конативний (поведінковий). А також контекстуально-фонові компоненти: а) ідіо/соціо-компоненти; б) компоненти (знаки, ознаки) епохи; в) факторні (факультативні, конкретні факти) [5, с. 18–24]. Для глибшого зрозуміння секретів художньої мовотворчості М. Стельмаха варто звертатися до інтерпретаційно-контекстного аналізу, бо саме контекстом в усіх випадках визначається значення конкретного слова й актуалізується як основне: найповніше, найсильніше, найточніше. Виявляючи особливий спосіб мислення, художник слова відтворює дійсність через конкретно-чуттєві образи й пропонує читачам свою художню мовну картину світу, у якій уважний читач побачить схожі з відомими йому події, образи, ситуації, героїв, конфлікти тощо.

Лінгвокультурологічне поле з концептом лексемою «**в'язка**» характеризує сумну реальність воєнного й повоєнного радянського часу, коли жінки рятували дітей від голоду й холоду саме за допомогою *в'язок* хмизу з лісу, *в'язок* соломи, сіна з поля. Влада вважала це крадіжкою соціалістичного майна, судила людей, ув'язнювала в тюрмах. У романі це передано лексикою з конотацією суму: *натомлені жінки брели*, а не йшли, плечі їх *зігнуті*, очі *потуплені*, вони були схожі на купку *цвинтарних хрестів*. Тому Маркові стало *моторошно*, ця картина *болем зчавила серце*: «*З в'язками хмизу з лісу брели натомлені жінки, плечі їхні були зігнуті, очі потуплені в землю*. І ця картина *болем зчавила Маркове серце*: вона знову ясніше всяких звітів говорила, що село не має господаря. Жінки підійшли до Марка, поздоровкались, випростались, але не скинули в'язок з плечей, і тепер вони були схожі на купку *цвинтарних обшарпаних хрестів*. Маркові стало *моторошно* від цього видовища. *Тяжкий свій хрест мовчки несло жіноцтво у війну*» [11, с. 196].

Для мовотворчості М. Стельмаха характерне, глибоке проникнення в предметний зміст народної лексики, осмислення емотивного й асоціативного фону лексем: *прищипнув діда на слові* [11, с. 338], *цікаволиця жінка* [11, с. 419], *тремтіли весняні, не розстріляні зорі* [11,

с. 334], *жита так само пересівали тіні, росу й місячне сяйво* [11, с. 368]. Класик французької стилістики Шарль Баллі аналогічні явища пояснював так: «...людська думка постійно хитається між логічним сприйняттям та емоцією, ми або розуміємо, або відчуваємо; найчастіше наша думка складається водночас із логічної ідеї й почуття. І хоча ці два елементи можуть поєднуватись у різноманітних пропорціях, усе ж у кожному даному випадку переважає щось одне: або логічне сприйняття, або почуття. Наша думка в одних випадках буде мати логічну домінанту, а в інших емоційну» [2, с. 182].

Мова – носій культурної інформації, форма вираження буття, національної культури, підсумованого досвіду, наукових оцінок взаємовпливу, взаємозв'язку мови і культури з філософських, історичних та лінгвістичних позицій. Зв'язки української мови з культурою в широкому її розумінні лежать в основі формування й тяглості українського лінгвоетногенезу, культуроетногенезу та націогенезу.

Лінгвокультурологічні дослідження спрямовуються на створення цілісної картини культурного впливу на мову й мовлення з огляду на глибинні семантичні рівні культурної репрезентації, на логіко-лінгвістичний опис концептів і використання його в методиці викладання української мови і літератури. О. О. Селіванова небезпідставно вважає, що «Інтеграційна проблематика лінгвістики й культурології виходить за межі етнолінгвістики, адже предметом культурології є не лише етнічні культури, а й цивілізаційна, глобальна культура. Культури різних епох у діахронному висвітленні, професійних, конфесійних й інших угруповань. Тому лінгвокультурологія має реальну тенденцію до формування окремої маргінальної мовознавчої дисципліни на межі етнолінгвістики та соціолінгвістики» [8, с. 260].

Глибина вертикального етнокультурного мовного контексту засвідчує його походження й історичну тяглисть етносу, а обшири горизонтального етнокультурного мовного контексту вказують на реальний стан розвитку національної мови та культури в конкретний період, на зміни в концептуальних системах, на реакцію суспільства. Як інтерпретатори смислів концепти постійно перебувають «у роботі», у динаміці, у змінах окремих сем і відтінків, уточнюються й модифікуються.

Лінгвокультурологічна інтерпретація мовних одиниць художнього тексту використовується з метою процедурного представлення системи смислів, наявних у семантиці лінгвокультурем.

Польовий аналіз використовується для осмислення системи різнорівневих мовних одиниць, об'єднаних елементами смислів, які концептуально й функційно інтегруються в лінгвокультурологічне концептополе. Польовий аналіз моделює з рецептивних і когнітивних образів концептополе як фрагмент етномовної картини світу з основних і периферійних ознак (соціокультурних, енциклопедичних, аксіологічних).

Лінгвокультурологічне поле тексту розуміється як певна текстова тематична сукупність лінгвокультурем, що містять у собі знаки, значення, поняття про класи предметів й ознак культури та виконують не тільки інформативно-тематичну, а й суспільно-апелятивну та соціально-діяльнісну функції. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту Михайла Стельмаха показує, що його текстові поля містять у собі предметно-діяльнісний зміст і логічні ідеї та почуття і, що важливо – саме в його авторському баченні. Наприклад: *«на поля тихо спускався сизувато-синій шовк надвечір'я. У видолинку матово темніла вода, і верби над нею здавалися табуном птахів, що вийшли на берег. М'яка відтінкова синява і зеленкувата голубавість поміж незгаслими островами хмарин присипляли, заколисували землю й стирали з неї сліди лихоліття. Вона теж куталася в мрійливу голубінь і, здається, радісно тремтіла, що над нею заіскрилися перші зорі, а на ній стрепенулись дівочі голоси* [11, с. 317]. Лінгвокультурологічне поле весняного надвечір'я в цьому уривку характеризується образністю напівтонів кольору: *сизувато, матово, зеленкувата, голубавість, голубінь; напівтонів стану, дії*: *присипляли, заколисували, заіскрилися, спускався, темніла.*

Образність напівтонів, напівдій, напівстанів делікатно проглядається по тексту й далі: «Над життями, які зараз похитував не стільки вітерець, скільки роса, сумовито стелилися дівочі пісні, і прозора темільно тиховійно перехлюпувала їх [11, с. 365]; на синюватих стеблах сизіли дзвіночки вівса, прив'ядали сердечка листя рясного стручкуватого гороху [11, с. 387]; посміхнулася веселою зеленкуватістю очей» [11, с. 388].

Лінгвокультурологічний підхід до аналізу тексту надає можливість побачити в ньому взаємодію **думки, мислення, почуття** автора, його мовну культуру в образній картині художнього тексту. Особливістю художньої мови М. Стельмаха є синтез високої книжності, епічності, сакральної оповідності та протиставлення їх надійній, як щоденний хліб, буденності, що в перспективі обіцяє читачеві великдень поетичної душі. Бо тільки у впізнаваних (і прочитуваних) протиставних асоціаціях розкривається естетичний смисл реалем і денотативне значення набуває конотативності (образного забарвлення) чи символічності. Наприклад: «**Сини чорної землі й жорстокої долі, вічні хлібороби, і списані по «чистій» війни, великі цілинні натури вздовж і впоперек переполосовані війною, і звичайні прості дядьки, у міру дипломати, а без міри трудівники, які брели своїм горем, як темним морем**, підходили до Марка. Підходили в **незугарному одязі, у неоковирному взутті, зляпаному** казна з якого ременю чи склеєному з трофейних автомобільних камер. Підходили з **тяжкою задавленою тугою на обличчях** і з **добрими словами на устах. Репаними й паленими, стріляними й рубаними руками** обіймали чоловіка й мовчки **втішали** його цими ж **руками. Матері як матері**: питали одне й те саме, чи не стрічав десь їхніх **синів...**» [11, с. 34].

У романі «Правда і кривда» є давнє українське порівняння: *Усе сходить і росте, як Дунай* [11, с. 350]. Саме цю українську лінгвокультуру використав видатний польський поет Адам Міцкевич, читаючи лекції зі слов'янських мов і літератур у 40-х рр. XIX ст. у Колеж де Франс у Парижі. Він високо оцінив поетичну творчість українського народу, назвав Україну «обітованим краєм слов'янської ліричної поезії» [1, с. 33–36], окреслив героїчно-трагічне минуле України, охарактеризував історичні події й психологічну атмосферу кривавого минулого, у лоні якого творилася народна українська поезія й нова українська літературна мова. Як поет-романтик першої величини, А. Міцкевич вражаючими фольклорними лінгвокультурами-тропами малював образні картини України й козацьких пісень: «*Дунай* – це ріка, що перетинає ці таємничі степи, цей край, у якому долі людей завжди губилися без сліду... *Дунай* – ніби гомерівський Скамандр, який забарвлюється кров'ю вояків і несе на своїх хвилях зброю, тіла героїв, скарби королів. Меланхолія є визначальною рисою цього краю [1, с. 34]. Грецьке слово *меланхолія* означає смуток і тугу. [1, с. 36]. На цій землі, *заорюваній* копитами коней, *здобреній* трупами, *всіяній* білими кістками, *поливаний* теплим дощем крові виріс щедрий врожай смутку» [1, с. 36]. Словник української мови за редакцією Бориса Грінченка подає слово «Дунай» з двома значеннями. Доречно відзначити, що першим подане саме народне значення, що й стало основою лінгвокультури *Дунай*: «**Дунай, наю** м. 1) Розливъ воды, вообще большое, скопление воды. Ой за горами вода *дунаями*, ой там козаченько коня напуває. Чуб. V. 760. Понад *дунаями* вода стоянами, ой там козаченько коня напуває. Чуб. V. 329. 2) Річка Дунай. О 1862, V. 103. Ум. *Дунаєнько, дунаєчко*. Течуть річеньки, течуть бистренькі із тихого *Дунаєньку*. Грин. III. 526. Текла вода з *Дунаєчка*, а другая з моря. Грин. III. 558 [9, с. 456].

Особливою ознакою художнього мовописання М. Стельмаха є **тричленне акцентування речення, тричастинне акцентування тексту**, яке в читача, слухача подовжує естетичне враження від тексту й ніби заокруглює, завершує візуальну чи акустичну картину: «*Бій гримів / спереду, / з боків, / і позаду; ...металися / люди, / техніка / й покривало ночі; снаряди стрічались з снарядами, / міни з мінами, / гранати з гранатами; Божеволіло залізо, / рожжеволіли коні, / і шаленіли люди; хати хотіли кудись летіти... і вони летіли / з гніздами лелек, / з дитячими колісками /, з недожитим життям; «...під ціпами бою в жасі здригалось село...».* **«Подивившись в таку пору на небо мальоване, закидане по самі вінця лебединими хмарами, крізь які пробивається голубінь, / поглянеш на землю милу, свіжо-свіжо зав'яну м'яким, із сонячною**

росою снігом, що подзвонює першими блакитними струмками, – / і не знаєш, де починається й де закінчується білий нерозв'язний всесвіт / і де ти знаходишся в ньому» [11, с. 3].

Лінгвокультурологічна парадигма ментальних утворень, почуттів, смаків, звуків, рухів, кольорів «розсіяна» в образно-сміслових блоках низкою переважно метафоричних образних значень. Наприклад: *хата* – це символ, модель Космосу, перший храм, першоелемент будови сім'ї, уособлення прагнень родинності, родинного тепла; символ Всесвіту, батьківщини, рідної землі, святості. Вона по-різному прочитується в романі навіть в образі *землянки* [10, с. 314].

Лінгвокультуреми – ідеологеми «*правда*» і «*кривда*» винесені вже в заголовок роману «*Правда і кривда*» не як антитези «або-або», а як суміжні «і» категорії людського життя, у якому проектується думка до останньої сторінки, щоб перемагала *правда, добро, було щастя і добробут*, треба боротися з несправедливістю, з *кривдою*.

Роман починається Заспівом, у якому описуються ситуації й картини бою: «*Бій гримів спереду, з боків і позаду. У ньому як могли металися люди, техніка й покривало ночі; воно розпанаханим скривавленим иматтям відривалося од крайнеба, звивалось увись і знову, чадне, розпухле, смердюче, падало на здиблену землю. Вогонь був таким, що в повітрі снаряди стрічалися з снарядами, міни з мінами, гранати з гранатами. І тільки «катюші», мов жар-птиці відплати, мов иматки невідкритих комет, мов провісники грізного суду над фашизмом, непереможно проносили через усе небо своє смертоносне ячання» [11, с. 3]. У панораму бою вводиться сакральний мотив смерті й безсмертя: *цвинтар, церквя, смертю, забутий панотець, «У церкві самі гасли свічі й падали столітні боги»; Дівчатка у військовій формі «заносили в церкву тяжко поранених бійців і клали їх поруч з богами, ...і мовчали боги». На запитання полковника: – Тут Марко Безсмертний? – Тут усі безсмертні! – строго відповів йому немолодий воїн, у якого груди і всі ордени були залиті кров'ю. – Так вояче, – виструнчився полковник. – Тут усі безсмертні* [11, с. 8]. Так у романі з'являється головний герой Марко Безсмертний, прізвище якого є архісемою невмирущості й сакральності. «– Яке гарне прізвище! – *подобришали* слова й обличчя начальника шпиталю». Це прізвище оберігає селянина – вічного трудівника, який ще «не наорався, не насіявся, не налюбувався землею, не нажився» [11, с. 8]. «Топчу *фашизм!*...Топчу *кривду!*» – хотів сказати Марко... [11, с. 7]. У передсмертному стані Марка «*нечутно зривалася, шелестіла пісня на устах Безсмертного, як нечутно падали з воза на дорогу краплини його життя і з'являється видиво двох доріг – провітлена, бігла в рідне село, до неї притиралися головаті соняшники і його хата-білянка, а сіра, імлиста, опускалась у темінь» [11, с. 9]. Марко пішов до соняшників, отже, світлою дорогою до життя. Так художник слова будує текст Заспіву на символіці слів: *люди й боги; правда, кривда; смерть, безсмертя; життя, бій; церква, хата; дорога світла в життя й темна – у смерть*.**

Роман завершено урочистим епілогом-думками вчителя й письменника Григорія Стратоновича Задніпровського, у якому актуалізовано лінгвокультуреми – символи концептів вічності, безсмертя, перемоги, правди, краси, добра, миру, щастя: «*Час пролітає над нами, то мов чорна птиця, то як білосніжний лебідь; нетривке й скороминуче він замітає снігами, пилом забуття, а нерозв'язне підводить у новій красі, що не має ні виміру, ні кінця-краю. Великі роки, роки неспокійного сонця й життя пролетіли над землею. На п'єдестали миру підвелися ті, що зі свинцем у грудях покинули нас у війну, поруч з мадоннами стали в музеях наші милі дівчата, і в нових оселях на вечірніх і ранніх зорях матері народили синів, можливо, тих, які не знатимуть страхіть і завірюх війни, не знатимуть кривди. Хай тільки добрі завірюхи осипаються в їхні колиски й на їхні шляхи» [11, с. 423–424]. У розмові письменника Задніпровського з основним героєм роману, тепер уже побратимом, Марком Безсмертним знову акцентується увага на концепті *правда*: – «*Горжусь твоєю останньою книгою! Її братиму із собою в поле. – Справді? ... Що ж у ній дійшло до тебе? – Насамперед, Григорію, правда! Хай вона часом і гіркою і нелегкою, і напівголодною була, але це правда. ... Багатшими стають наші серця, і щедріше починає родити земля» [11, с. 424]. Пізно вночі побратими Марко й Григорій поїхали в село, де Марку люди поставили пам'ятник. До свого бронзового образу герой роману Марко Безсмертний звернувся так: «*Ну, коли вже тобі випало стояти і днями, і ночами, то***

стій, дивись, щоб із темряви не вилізла **кривда**, чи **брехня** масштабна, чи ще якась погань, а нам треба діло робити – орати, сіяти...» [11, с. 427].

Висновок. Ідейно-тематичний зміст, образи дійових осіб, сюжетні лінії, стилістична диференціація мови роману «Правда і кривда» свідчать про те, що це епохальний твір про історичну долю українського селянства у ХХ ст. Воно «не на солодкому меду», а іноді й «на голому пожарищі вибивалося з кривди» [11, с. 368], прагнуло правди й утверджувало її тяжкою працею.

Михайло Стельмах описав українське село у ХХ столітті, його соціальний стан і суспільне становище, людей та владу, з їхньою мовою, мисленням, думками й бажаннями. Цей епічний опис – уже сьогодні є історією українського села і його мешканців, уже нині це спадок нашої мови в художній реалізації Михайла Стельмаха, як живе щедрий спадок його великих попередників, прозаїків – мовотворців Панаса Мирного, Івана Нечуя-Левицького, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Юрія Яновського, Олеса Гончара.

Список використаних джерел:

1. Mickiewicz A. Zes Slaves de France / A. Mickiewicz. – Paris, 1849. – Т. I. – С. 33–36.
2. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли ; пер. с фр. Долинина К. А. ; под ред. Эткинда Е. Г. – Москва : Иностранная лит., 1961. – 182 с.
3. Воробьёв В. В. Лингвокультурология : теория и методы / В. В. Воробьёв. – Москва : Изд-во Моск. ун-та дружбы народов, 1997. – 331 с.
4. Єрмоленко С. Дума про землю і розмова з землею у мовомисленні М. Стельмаха / С. Єрмоленко // Культура слова. – Вип. 76. – С. 6–14.
5. Іващенко В. Компоненти змістової структури концепту як одиниці етнокультури / В. Іващенко // Українська мова. – 2004. – № 4. – С. 18–24.
6. Кононенко В. Символи української мови / Віталій Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1996. – 272 с.
7. Мовосвіт Михайла Стельмаха // Культура слова / Ін-т укр. мови НАН України ; відп. ред. С. Я. Єрмоленко. – Вип. 76. – Київ : ВД Дм. Бураго, 2012. – С. 6–110.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – Київ, 2008. – С. 260 (усіх 711).
9. Словарь української мови / збрала ред. журн. «Кієвская Старина» ; упор. з додатком власного матеріалу Борис Грінченко. – Київ, 1907. – Т. I. – 456 с.
10. Словник символів культури України. – Київ : Міленіум, 2005. – Вид. 3. – 314 с.
11. Стельмах М. П. Правда і кривда : (Марко Безсмертний) : роман / М. П. Стельмах. – Київ : Дніпро, 1990. – 427 с.
12. Степанов Ю. С. Константи: Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – 3-е изд., испр. и доп. – Москва : Академ. проект, 2004. – 992 с.
13. Ткаченко Т. Оказіональне словотворення в мові прози Михайла Стельмаха / Тетяна Ткаченко // Лінгвостилістика : об'єкт – стиль, мета – оцінка : зб. наук. праць / Ін-т укр. мови НАН України. – Київ : 2007. – С. 298–303.
14. Українська мова. Енциклопедія. А–Я. – Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – 285 с.

Lyubov Matsko, Oksana Matsko

LINGUISTIC AND CULTURAL ANALYSIS OF LANGUAGE IMAGES OF MYKHAYLO STELMAKH'S NOVEL «TRUTH AND FALSEHOOD»

Abstract. The article deals with the fictional language of novel written by Mykhaylo Stelmakh «Truth and Falsehood» through the prism of linguistic and cultural analysis of speech images of people, earth, nature, events, war, publicness, good and evil, experienced past and expected future. Interpenetration and crossing books and oral sources of Ukrainian language is the basis of poetics of the fictional style, the emergence of expressive and emotional coloring writer speech. Individual Mykhaylo Stelmakh's artistic style is characterized by ideological and aesthetic perception of reality, so there are combined poetic linguistic and cultural rheme in the text of the novel: ideological and cultural: intimate and lyrical, emotionally and expressive, poetic, ironic and humorous connotations.

Key words: fictional style, linguistic and cultural analysis, linguistic and cultural rheme, concept, ideological rheme, connotation.

Любовь Мацько, Оксана Мацько

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕЧЕВЫХ ОБРАЗОВ РОМАНА
МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА «ПРАВДА И КРИВДА»

Аннотація. В статті розглядається художественна мова роману М. Стельмаха «Правда и кривда» крізь призму лінгвокультурологічного аналізу речевих образів людей, землі, природи, подій, війни, суспільства, добра і зла, пережитого минулого і очікуваного майбутнього. Взаємопроникнення і перекреснювання книжно-письмових і усно-розмовних джерел української мови становить основу поезії художественного стилю, виникнення експресивно-емоційних колоритів мови письменника. Індивідуальному художественному стилю М. Стельмаха властиво всеохоплююче ідеократичне і естетичне сприйняття дійсності, в результаті чого в тексті роману сусідують поряд поетичні лінгвокультуральні одиниці: інтимно-ліричні, емоційно-експресивні, поетичні, іронічно-юмористичні конотації.

Ключові слова: художественний стиль, лінгвокультурологічний аналіз, лінгвокультуральна одиниця, концепт, ідеологема, конотація.

УДК 811.161.2'373.2:821.161.2.09

Наталія Павликівська
(м. Вінниця)

ПРОПРІАТИВИ В РОМАНІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА
«ЧОТИРИ БРОДИ»

Анотація. У статті йдеться про онімний простір роману М. Стельмаха «Чотири броди», який представлений різними ономастемами. Детально проаналізовано найбільш функціональні поля – антропонімкон і топонімкон.

Ключові слова: онім, антропонім, топонім, теонім, космонім, ергонім, хрононім, хремадонім.

Функціонування власних назв у художніх творах вивчає галузь ономастики, яка кваліфікується наразі як літературна ономастика (одеська школа), поетична ономастика (донецька школа), літературно-художня ономастика (ужгородська школа). Це порівняно молода галузь ономастики, яка офіційно існує понад 80 років і вивчає студії про власні назви об'єктів, пов'язаних з ідеологічною сферою діяльності людей. Оперує відповідно термінами літературний онім, літературна онімія, поетонім, поетонімія.

Літературна ономастика виникає й існує на фоні загальнонародної ономастики. Імена персонажів і назви географічних об'єктів у художньому тексті співвідносять його дію з визначеним місцем (країною), мовою, часом, національним середовищем. Тому письменник не може не рахуватися з певними ономастичними нормами. Більшість власних імен мають значний нереалізований характеристичний потенціал, який криється в доантропонімічній семантиці найменувань. У реальній антропонімії його не можна вивчити, оскільки імена та прізвища присвоюються людині без урахування доантропонімічної семантики. Зовсім інше спостерігаємо у сфері антропонімів художнього тексту, де ім'я й образ письменника творить паралельно, доповнюючи й уточнюючи один одного [1, с. 35].

Сучасні лінгвістичні й ономастичні дослідження ґрунтуються на теоретичних засадах, розроблених у працях Ю. О. Карпенка, Є. С. Отіна, В. М. Калінкіна, О. Ю. Карпенко, Л. О. Белея, Т. В. Немировської, О. Ф. Немировської, Т. Б. Гриценко, Л. П. Кричун, Г. П. Лукаш й ін.

Ономастика має свої засади, які виявляються в тому, що: вона є вторинною, на відміну від реальної ономастики й спирається на діючі в мові ономастичні норми; зумовлюється безпосередньо історичним розвитком, але залежить від волі автора й детермінується художнім задумом, жанром, напрямом та стилем твору, поетоніми стилістично марковані й беруть участь у створенні образів; існують на рівні мовлення, художнього тексту.

Вивчення літературних онімів на матеріалі художніх творів українських письменників є актуальним, оскільки вони виступають могутнім виразивим, характеристичним засобом,

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА НАН УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НАН УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА, ФОЛЬКЛОРИСТИКИ
ТА ЕТНОЛОГІЇ ІМЕНІ М. Т. РИЛЬСЬКОГО НАН УКРАЇНИ**

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**Факультет філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха**

**До 105-річного ювілею
від дня народження Михайла Стельмаха**

***Михайло Стельмах у новітніх
парадигмах наукового знання***

Збірник наукових праць

Вінниця – 2017

**Друкується за рішенням Вченої Ради
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(протокол № 21 від 29 червня 2017 р.)**

Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 105-річчю від дня народж. письменника / гол. ред. О. М. Куцевол [та ін.]. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. – 287 с.

У збірнику вміщено матеріали доповідей та повідомлень учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання», яка відбулась 25–26 травня 2017 р. на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха (м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

У виданні знайшли відображення актуальні питання вивчення й популяризація творчого спадку М. Стельмаха в аспекті дослідження його стилістики, художньої майстерності, ідейно-естетичних засад епічної, ліричної та драматичної творчості; визначення внеску дослідника у вітчизняну фольклористику.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Куцевол О. М., доктор педагогічних наук, професор (головний редактор);
Завальнюк І. Я., доктор філологічних наук, професор (заступник головного редактора);
Голуб Н. Б., доктор педагогічних наук, професор;
Дмитренко М. К., доктор філологічних наук, професор,
Жила С. О., доктор педагогічних наук, професор;
Іваницька Н. Л., доктор філологічних наук, професор;
Кравець Л. В., доктор філологічних наук, професор;
Мацько В. П., доктор філологічних наук, професор;
Токмань Г. Л., доктор педагогічних наук, професор;
Петрович О. Б., кандидат педагогічних наук, асистент (відповідальний секретар).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Єременко Олена Володимирівна, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури та компаративістики, директор інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ);

Семеног Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Сумського державного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми);

Хом'як Іван Миколайович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Острозької академії (м. Острог).

ISBN &&&&&

© Автори статей, 2017
© Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, 2017

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

<i>Голуб Ніна.</i> Лінгводидактичний потенціал творів Михайла Стельмаха.....	6
<i>Дмитренко Микола.</i> Михайло Стельмах – збирач і дослідник українського фольклору ...	11
<i>Колошук Надія.</i> Автобіографічні повісті Михайла Стельмаха: нефікційна чи «лірична» проза?	15
<i>Кравець Лариса.</i> Архетип метафори в мовотворчості Михайла Стельмаха	25
<i>Мацько Віталій.</i> Особливості вивчення творчості Михайла Стельмаха в школі	31
<i>Ткач Людмила.</i> Стельмахове Поділля в українській лексикографії (на матеріалі «Словника української мови» 1970–1980 рр.).....	37
<i>Харлан Ольга.</i> Геопоетика Поділля в малій прозі Михайла Стельмаха.....	47

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОЇ ПОСТАТІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА В ІСТОРИЧНИХ ТА ХУДОЖНЬО-ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛАХ

<i>Гальчак Сергій.</i> Не цурався Великої Рідні.....	52
<i>Кіраль Сидір.</i> «Після такої книги вже неправильно писати, що Шолохов один у радянській літературі» (епістолярні контакти Михайла Стельмаха з литовцем Альпасом Ліпсзонісом).....	55
<i>Міцінська Тамара.</i> Діалог у листуванні Михайла Стельмаха й Микити Годованця 50-х та 60-х років ХХ ст.	75

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

<i>Романишина Наталя.</i> Повість Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять» як «текст» життя автора.....	79
<i>Ромащенко Людмила.</i> Михайло Стельмах і Йонас Авіжюс: точки дотику	85
<i>Токмань Ганна.</i> Екзистенціально-діалогічна інтерпретація художнього тексту	92
<i>Франчук Марина.</i> Особливості метафори у віршах для дітей Михайла Стельмаха	100

ХУДОЖНЯ СПАДЩИНА МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА ЯК ОБ'ЄКТ МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЙ

<i>Беценко Тетяна.</i> Народнопісенна основа мовотворчості Михайла Стельмаха (до проблеми про значення ідіостилю письменника в історії національної мовнокультурної думки)...	105
<i>Богатько Валентина.</i> Функційно-граматичні та семантичні параметри неповних структур з еліпсованими головними членами (на матеріалі прозових творів Михайла Стельмаха)	112
<i>Врублевська Тетяна.</i> Номінації страв та напоїв України в прозі Михайла Стельмаха	116
<i>Громко Тетяна.</i> Географічна лексика в збірці оповідань Михайла Стельмаха «Березовий сік».....	120
<i>Іваницька Ніна.</i> Ускладнення структури номінацій денотатів частками (на матеріалі прози Михайла Стельмаха).....	126
<i>Коваль Людмила, Тименюк Віталій.</i> Формально-синтаксичні параметри головного	

компонента безособових речень у творах Михайла Стельмаха.....	132
<i>Лебедь Юлія.</i> Кількаслівна дієслівна номінація як параметр ідіостилю Михайла Стельмаха	136
<i>Мацько Любов, Мацько Оксана.</i> Лінгвокультурологічний аналіз мовообразів роману Михайла Панасовича Стельмаха «Правда і кривда».....	139
<i>Павликівська Наталія.</i> Пропріальна лексика в романі «Чотири броди» Михайла Стельмаха	148
<i>Прокіпчук Людмила.</i> Функційні вияви складнопідрядних порівняльних речень у художній прозі Михайла Стельмаха.....	152
<i>Ткаченко Тетяна.</i> Стилістична виразність демінутивних утворень у прозі Михайла Стельмаха	156

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА В СЕРЕДНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛІ

<i>Бабійчук Тамара.</i> Виховання любов'ю: твори Михайла Стельмаха в позанавчальній роботі педагогічного коледжу.....	160
<i>Башманівська Любов.</i> Семантико-культурологічний зміст концептів «родина», «рідня», «рід» у контексті родинного виховання (за повістю Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять»).....	164
<i>Войтюк Людмила.</i> Методика вивчення оповідання Михайла Стельмаха «Березовий сік» на уроці позакласного читання у 8 класі.....	168
<i>Галаєвська Людмила.</i> До проблеми формування діалогічного мовлення на основі прозових творів Михайла Стельмаха.....	173
<i>Куцевол Ольга.</i> Використання поетичної Стельмахіани в процесі шкільної літературної освіти.....	177
<i>Ладоня Катерина.</i> Використання творів Михайла Стельмаха в процесі формування пунктуаційної компетентності учнів 8–9 класів.....	188
<i>Логвіненко Наталія.</i> Дослідження фольклорних джерел як основи самобутнього світу творчості Михайла Стельмаха.....	192
<i>Немировська Наталія.</i> Використання блогодидактики в контексті вивчення життєтворчості Михайла Стельмаха.....	199
<i>Новосолова Валентина.</i> Художня спадщина Михайла Стельмаха як засіб формування духовно-світоглядних цінностей учнів на уроках української мови	205
<i>Петрович Ольга.</i> Літературні вечори як форма літературно-краєзнавчої позакласної роботи.....	209
<i>Пойда Оксана.</i> Пізнання школярами малої батьківщини крізь дивосвіт природи на уроках вивчення лірики Михайла Стельмаха.....	217
<i>Скидан Вікторія.</i> Формування креативних здібностей семикласників під час вивчення життєвого й творчого шляху Михайла Стельмаха.....	224
<i>Скриннік Наталія.</i> Особливості навчання української літератури учнів 5–6 класів засобами хмаро орієнтованого навчального середовища.....	230
<i>Ярмолюк Алла.</i> Спостереження над мовою прози Михайла Стельмаха під час вивчення складного речення.....	236
<i>Яценко Таміла.</i> Вивчення творчості М. Стельмаха у контексті цінностей родинних виховних традицій.....	241

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА, ЛІНГВІСТИКИ ТА МЕТОДИК НАВЧАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

<i>Мельникова Руслана.</i> Формування мовленнєвої компетентності учнів основної школи на уроках української мови в процесі навчання розділу «Морфологія» (на матеріалі прикметника)	246
<i>Мельник Оксана.</i> Багатокомпонентні ергоніми Вінниччини: лексико-семантичний аспект	250
<i>Онищенко Олександр.</i> Використання нефікційної прози на уроках української літератури	254
<i>Сазонова Олена, Юрченко Вадим.</i> Антиколоніальні мотиви у романі «Честь» Михайла Могилянського	258
<i>Сеник Тетяна.</i> Комунікативний потенціал фразеологізмів у формуванні міжкультурної та комунікативної компетентності студентів-іноземців	263
<i>Стадній Алла, Зозуля Ірина.</i> Вивчення технічних термінів на уроках української мови як іноземної.....	268
<i>Тименко Валентина.</i> Новітні підходи до вивчення української літератури: ноосферна педагогіка.....	273
<i>Фасоля Анатолій.</i> Читацька компетентність: проблеми формування й оцінювання.....	277

Учасники Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання»
(Вінниця, 25–26 травня 2017 р.)